МАЙ 28 1939 во № 74 (1037) ДОНЫС 10 ур.

СТАВ СТРАНАЯССА ПРОЛЕТАРИЙЯС, ӦТУВТЧӦЙ!

КОМИ КОМСОМОЛЕЦ

ГАЗЕТ ЛЭДЗӦНЫ ВЛКСМ КОМИ ОБКОМ ДА СЫКТЫВКАРСА ГОРКОМ

КОТЫРТНЫ ЧЕЛЯДЬЛЫСЬ ГОЖСЯ ШОЙЧЧӦМ

Начальнӧй школаясса 1—3-ӧд классъясын велӧдчысьяс петісны гожся каникулъяс вылӧ. Некымын лун мысти петасны и 4-ӧд классъясса велӧдчысьяс да сёрӧнджык средней школаясса велӧдчысьяс.

Напряженнӧй велӧдчан во бӧрын пионеръяс да школьникъяс гожӧмын кутасны шойччыны, чукӧртны выль вынъяс да энергия, медым нӧшта упорнӧйджыка да настойчивӧйджыка босьтчыны тӧдӧмлунъясӧн овладейтӧмӧ выль велӧдчан воын.

Гожӧм вайӧ челядьлы зэв гырысь позянлунъяс здоровӧй, культурнӧй да гажа шойччӧм котыртӧм вылӧ. Найӧ гожӧмын ветласны экскурсияясӧн вӧрӧ, муяс вылӧ, ва дорӧ, купайтчасны, загорайтасны.

Большевистскӧй партия да сӧветскӧй правительство мудзлытӧг тӧждысьӧны сӧветскӧй странаса медся том поколение—челядь вӧсна. Быд во лэдзсьӧны зэв гырысь средствояс челядь пӧвсын гожся оздоровительнӧй мероприятиеяс котыртӧм вылӧ. Челядьлы сёясӧн котыртсьӧны лагерьяс, оздоровительнӧй площадкаяс, воднӧй станцияяс, сетсьӧны медбур санаторийяс да шойччан керкаяс.

Кольӧм во Коми республика пасьта 84 лагерын шойччис 3.199 пионер да школьник, 981 велӧдчысь коллялісны гожся кад площадкаяс вылын, 225 морт волісны экскурсияӧн Сыктывкарӧ, 7 пионер—медбур отличникъяс шойччисны Ставсоюзса пионерскӧй лагерын—Артекын да 45 морт ветлісны экскурсияӧн Москваӧ да Ленинградӧ.

Ыджыд радлунӧн казьтылӧны челядь сійӧ лунъясӧ, кодъясӧс найӧ коллялісны лагерьясын, площадкаяс вылын, экскурсияясын. Торъя лагерьяс, кыдзи Гаждорын, Шойнатыын, Ульянаын да Кӧщпонын, бура котыртісны челядьлысь шойччӧм, кужӧмӧн нуӧдісны лагерьнӧй удж, интереснӧя коллялісны челядьлысь прӧсткад да бура пуктісны быдлунъя воспитательнӧй удж. Но эз быд лагерын кольӧм во вӧв бура котыртӧма воспитательнӧй удж, уналаын лагерьяс мунісны колана воспитательнӧй уджтӧг, эз вӧв быд лагерын заинтересуйтӧма челядьӧс интереснӧй уджӧн, а тшӧкыда нуӧдісны сӧмын физкультурнӧй удж да купайтчӧм. Торйӧн омӧля вӧлі котыртӧма воспитательнӧй удж сійӧ челядь пӧвсын, кодъяс эз мунны лагерьясӧ, колисны карӧ да сиктъясӧ. Уналаын найӧ гожӧм коллялісны неорганизованнӧя, а мукӧддырйиыс и хулиганитісны, занимайтчисны сийӧн, мыйӧн оз ков, олісны асьныс, некодӧн видзӧдтӧг. Тайӧ фактъяссьыс тасо колӧ вӧчны колана выводъяс.

Миян мог—1939 воын гожся оздоровительнӧй мероприятиеяс котыртны сэтшӧм ногӧн, медым шымыртны став челядьӧс. Тайӧ могыс медводз комсомоллӧн, ӧд буретш сылы партияӧн поручитӧма челядьӧс коммунистическӧя воспитайтӧм. Но та вылын долженӧсь уджавны и народнӧй образование органъяс да став сӧветскӧй общественность.

Коми АССР-са Совнаркомлӧн шуӧм серти таво республика пасьта лоӧ восьтӧма 68 пионерскӧй лагерь, кӧні кутасны шойччыны 3.901 пионер да школьник, 58 детскӧй площадка 2.137 велӧдчысьӧс шымыртӧмӧн, 150 пионер да школьник кутасны шойччыны Сереговын.

Медым успешнӧя нуӧдны тайӧ уджъяссӧ, колӧ кыскыны тайӧ делӧас став общественностьӧс, челядьлысь мам-батьӧс. Комсомольскӧй организацияяс вочдзын, райкомолъясса пионеротделъясын уджалысьяс водзын да вожатӧйяс водзын, а сідз жӧ народнӧй образование органъяс водзын сулалӧ зэв важнӧй да кывкутана мог—образцовӧя котыртны да нуӧдны челядь пӧвсын гожся оздоровительнӧй мероприятиеяс.

Гӧгӧрвоисны-ӧ тайӧс райкомолъясса веськӧдлысьяс? Колӧ шуны, мый эз быдлаын. Торъя районъясын, например, став уджсӧ ограничитісны районнӧй лагерьнӧй комиссияяс котыртӧмӧн, кодъяс сэтчӧ жӧ оз уджавны. Татшӧм положениеыс Удора да Кулӧмдін районъясын.

Тайӧ районъясас абу вӧчӧма договоръяс колхозъяскӧд, оз тӧдны кытысь кутасны чукӧртны сьӧм, абу подберитӧма лагерьясӧ кадръяс. Лагерьяса работникъясӧс подбирайтӧм кузя татшӧм жӧ положениеыс и Мылдін да Летка районъясын да Печорскӧй округын.

Лагерьяс восьттӧдз колисны лыда лунъяс. И тайӧ кадсӧ колӧ тырвыйӧ используйтны.

Миян могыс сыын, медым котыртны шуда сӧветскӧй челядьлы гажа да культурнӧй шойччӧм. Гожся кадын челядь долженӧсь бура шойччыны, гажӧдчыны, ёнмӧдны ассьыныс мускулъяссӧ, медым выль велӧдчан во кежлӧ найӧ локтісны здоровӧйӧн да выль вынъясӧн босьтчисны тӧдӧмлунъясӧн отличнӧя овладейтӧмӧ.

Шойнаты средней школаса учебнӧй частьын юралысь орденоносец М. А. Артеева 7-ӧд классын роч кыв кузя испытаниеяс нуӧдӧм бӧрын сёрнитӧ велӧдчысьяскӧд. Фото Ермолинлӧн.

СССР-са первой созыва Верховнӧй Сӧветлӧн Коймӧд Сессия

Союзса Сӧветлӧн 1939 во май 26 лунся заседание йылысь информационнӧй юӧртӧм

Май 26 лунӧ 11 час асылын, СССР-са Верховнӧй Сӧветлӧн заседаниеяс залын, Кремльын, вӧліс Союзса Сӧветлӧн мӧд заседание.

Председательствуйтӧ — Союзса Сӧветын председатель депутат А. А. Андреев.

Союзса Сӧвет кывзӧ Союзса Сӧвет Бюджетнӧй Комиссиялысь, депутат К. И. Николаевалысь содоклад сёрнитанторъяслӧн первой пункт кузя 1939 во вылӧ СССР-лӧн государственнӧй бюджет йылысь.

Бюджетнӧй Комиссиялӧн содоклад бӧрын Союзса Сӧвет вуджӧ 1939 во вылӧ СССР-лӧн государственнӧй бюджет йылысь да 1937 воысь СССР-лысь государственнӧй бюджет олӧмӧ пӧртӧм йылысь доклад кузя прениеясӧ.

Прениеясын выступитісны депутат Т. И. Кулиев (Сабир-Абадскӧй округ, Азербайджанскӧй ССР), РСФСР Совнаркомса председательӧс вежысь В. В. Вахрушев ёрт, депутатъяс Д. С. Коротченко (Нижне-Днепровскӧй округ, Днепропетровскӧй область, УССР), У. Юсупов (Ташкентскӧй—Сталинскӧй округ, Узбекскӧй ССР) да Б. А. Двинский (Таганрогскӧй округ, Ростовскӧй область).

Та вылын Союзса Сӧвет Коймӧд Сессиялӧн мӧд заседание тупкысьӧ.

Национальностьяс Сӧветлӧн 1939 во май 26 лунся заседание йылысь информационнӧй юӧртӧм

Май 26 лунӧ 6 час рытын, СССР-са Верховнӧй Сӧветлӧн заседаниеяс залын, Кремльын, вӧліс Национальностьяс Сӧветлӧн мӧд заседание.

Председательствуйтӧ — Национальностьяс Сӧветса председатель депутат Н. М. Шверник.

Национальностьяс Сӧвет кывзӧ Национальностьяс Сӧвет Бюджетнӧй Комиссияса председательлысь депутат И. С. Хохловлысь содоклад сёрнитанторъяслӧн первой пункт кузя 1939 во вылӧ СССР-лӧн государственнӧй бюджет йылысь.

Бюджетнӧй Комиссиялӧн содоклад бӧрын Национальностьяс Сӧвет вуджӧ 1939 во вылӧ СССР-лӧн государственнӧй бюджет йылысь да 1937 воысь СССР-лысь государственнӧй бюджет олӧмӧ пӧртӧм йылысь доклад кузя прениеясӧ.

Прениеясын выступитісны депутатъяс М. А. Бурмистенко (Майкопскӧй сельскӧй округ, Адыгейскӧй автономнӧй область), В. Г. Ванеев (Минскӧй городскӧй округ, Белорусскӧй ССР), С. Г. Хоштария (Гагринскӧй округ, Абхазскӧй АССР), Р. К. Ибрагимов (Мелеузовскӧй округ, Башкирскӧй АССР), Г. А. Динмухаметов (Ново-Шешминскӧй округ, Татарскӧй АССР) да Н. П. Гусев (Кетмень-Тюбинскӧй округ, Киргизскӧй ССР).

Та вылын Национальностьяс Сӧвет Коймӧд Сессиялӧн мӧд заседание тупкысьӧ.

Норма дінӧ 1473 прӧчент

ВОРОШИЛОВГРАД, 26. (ТАСС). Сталин нима шахтаса („Сергоуголь" трест) забойщик Мухамедзянов ёрт СССР-са Верховнӧй Сӧветлысь Коймӧд Сессия восьтӧм честь кузя установитіс выдающӧйся рекорд. Тӧрыт сійӧ смена чӧжӧн кераліс 68,8 квадратнӧй метр, мый составляйтӧ норма дінӧ 1473 прӧчент.

КИТАЙЫН ВОЕННӦЙ ДЕЙСТВИЕЯС

Центральнӧй Китайын. Шанхай — Ханчжоусскӧй шоссейнӧй да кӧрт туйяс вылын партизанъяс разисны 3 пос, жугӧдісны 10 километр туй шоссе вылын да километрджын гӧгӧр кӧрттуй магистраль вылын. Шоссе да кӧрттуй кузя движение вӧлі сувтӧдӧма.

Войвыв Китайын. Май 16 лунӧ китайскӧй партизанъяс пырисны Шаньдун провинцияса вӧвлӧм столицаӧ—Цзинаньӧ да жугӧдісны карса электростанция. Отряд вешйис карысь японскӧй подкреплениеяс вотӧдз.

Шаньси провинция лунвыв юкӧнын китайскӧй частьяс чорыда атакуйтӧны Синьсяньчжень кар. Китаецъяслы удайтчис босьтны карысь рытыввылын командной высотаяс.

Май 18 лунӧ китайскӧй партизанъяс взорвитісны японскӧй воинскӧй поезд Тайюаньысь лунвылын. Виӧма 60 саяс японскӧй салдатӧс.

Лунвыв Китайын. Медся интенсивнӧй бойяс водзӧ нуӧдсьӧны Кантонысь рытыв—лунвылын.

Тайӧ лунъясӧ партизанъяслӧн отряд пырис Кантонӧ да кутчисис рукопашнӧй схваткаӧ японскӧй салдатъяскӧд.

Германо-датскӧй сёрнитчӧмъяс

СТОКГОЛЬМ, 26. (ТАСС). Иностраннӧй делӧяс кузя Данияса министр Мунк юӧртіс, мый Берлинын Даниялӧн посланник заводитіс тӧрыт германскӧй правительствокӧд сёрнитчӧмъяс ненападение йылысь пакт кырымалӧм кузя.

Сӧветскӧй Союзса Герой М. В. Водопьяновлӧн арктическӧй лэбзьӧм

Май 24 лунӧ 10 час асылын Сӧветскӧй Союзса Герой М. В. Водопьянов „Н—170" самолёт вылын Москваысь лэбзис Амдермаӧ. Водопьянов ёрт нуӧдас водз кадся ледовӧй преднавигационнӧй разведка Амдерма—мыс Желания—Уединения ді—Челюскин мыс районъясын. Самолёт бӧр лэбзяс Челюскин мыс—„Известия" діяс—Белый ді—Амдерма маршрут кузя. Самолёт борт вылын находитчӧны: профессор Н. Н. Зубов, аспирант А. И. Каркаш, гидролог Ю. Н. Баташевич да лётчик Б. Г. Чуховский.

Май 25 лунӧ московскӧй кад серти 1 час 35 минутын самолёт „СССР Н—170" благополучнӧ пуксис Амдермаын.

(ТАСС).

1939 во вылӧ государственнӧй бюджет да СССР-лысь 1937 вося государственнӧй бюджет олӧмӧ пӧртӧм йылысь

СССР-са Финансъяс кузя Народнӧй Комиссар А. Г. ЗВЕРЕВ ёртлӧн доклад

Депутат ёртъяс! Сталинскӧй Конституциялӧн 14-ӧд статьякӧд лӧсялӧмын ССР Союзса Народнӧй Комиссаръяслӧн Сӧвет пыртӧ тіян вынсьӧдӧм вылӧ Сӧветскӧй Социалистическӧй Республикаяс Союзлысь 1939 во вылӧ государственнӧй бюджет.

1939 вося бюджет являйтчӧ вынйӧра ӧрудиеӧн сійӧ могъяс олӧмӧ пӧртӧм вылӧ, кодъясӧс сувтӧдӧма миян страна водзӧ коймӧд сталинскӧй пятилеткаын,— вынйӧра ӧрудиеӧн народнӧй овмӧслысь став отрасльясӧ водзӧ кыпӧдӧм да развивайтӧм вылӧ, сӧветскӧй народлысь культура да благосостояние кыпӧдӧм вылӧ, социалистическӧй государстволысь обороноспособность ёнмӧдӧм вылӧ.

ССР Союзса Верховнӧй Сӧветлӧн Коймӧд Сессия обсуждайтӧ бюджет сӧмын кык тӧлысь мысти Ленин—Сталин партиялӧн XVIII съезд бӧрын, кодi лои величайшӧй историческӧй вехаӧн коммунизмӧ туй вылын.

Партия XVIII съезд вылын Сталин ёрт гениальнӧй ясностьӧн да джуджадлунӧн висьталiс миян странаын социалистическӧй строительстволӧн блестящӧй итогъяс йылысь да вооружитiс партияӧс да став сӧветскӧй народӧс коммунизм тырвыйӧ торжество вӧсна водзӧ тышкасян величественнӧй программаӧн.

Миян странаын кызвыннас стрӧитӧма социализм, окончательнӧя бырӧдӧма эксплоататорскӧй классъясӧс, век кежлӧ бырӧдӧма мортӧс мортӧн эксплоатируйтӧм.

СССР-ын социализмлӧн победа вайӧдiс промышленностьлӧн, видзму овмӧслӧн, странаса став экономическӧй олӧмлӧн вынйӧра дзоридзалӧмӧ да обеспечитiс сӧветскӧй народ благосостояниелысь бурнӧй кыптӧм, просвещениелысь, наукалысь, литературалысь да искусстволысь вӧвлытӧм быдмӧм. СССР кызвыннас завершитiс народнӧй овмӧслысь техническӧй реконструкция. Производство техника да промышленность развитиелӧн темпъяс кузя миян страна панiс главнӧй капиталистическӧй государствоясӧс.

Социализмлӧн замечательнӧй завоеваниеяс тыртӧны сьӧлӧмъясӧ рабочӧйяслысь, колхозникъяслысь да сӧветскӧй интеллигенциялысь асланыс рӧдина вӧсна зэв ыджыд гордостьӧн, коммунистическӧй партияӧс, народъяслысь гениальнӧй вождьӧс да другӧс великӧй Сталинӧс помтӧг радейтӧмӧн. **(Бурнӧй аплодисментъяс).**

I. СССР-лысь финансӧвӧй вынйӧр ёнмӧдӧм.

Миян страналӧн вынйӧра экономическӧй да культурнӧй быдмӧмын, сылысь обороноспособностьсӧ ёнмӧдӧмын зэв ыджыд роль ворсiс государственнӧй бюджет. Сӧветскӧй бюджет, сӧветскӧй шайт вӧлiны и кольӧны действеннӧй ӧрудиеӧн коммунизм вӧсна тышын, социалистическӧй овмӧс котыртӧмын да ёнмӧдӧмын зэв важнӧй инструментъяс пӧвсысь ӧтиӧн.

В. И. Ленин индывлiс, мый финансовӧй политика успешнӧя нуӧдтӧг ми ог вермӧй имеитны успех экономическӧй юкӧнын. Партия, правительство да лично Сталин ёрт сетӧны зэв ыджыд внимание сӧветскӧй финансъяслы. Сталин ёрт развивайтiс да озырмӧдiс ленинскӧй учение сӧветскӧй деньгаяс йылысь. Партия да правительство мудзлытӧг тӧждысьӧны сӧветскӧй финансовӧй система уджлысь эффективностьсӧ кыпӧдӧм вӧсна, народнӧй доход перераспределитӧмын да овмӧс вылын шайтӧн контролируйтӧмын сылысь рольсӧ ёнмӧдӧм вӧсна.

Партия Сталин ёрт веськӧдлӧм улын пасьвартiс контрреволюционнӧй измышлениеяс право-троцкистскӧй бандитъяслысь, кодъяс зiлисны отождествитны миянлысь деньга капиталистическӧйкӧд. Пасьвартана удар вӧлi сiдз жӧ вочӧма социализм кадколастын деньга да торговля отмирайтӧм йылысь вредительскӧй „левацкӧй" больгӧмлы. Партия Сталин ёрт веськӧдлӧм улын разоблачитiс да жугӧдiс народлысь врагъясӧс, кодъяс ӧрудуйтiсны финансово-банковскӧй системаын, да выдвинитiс финансовӧй удж вылӧ выль йӧзӧс, кодъяс помӧдз преданнӧйӧсь Ленин—Сталин делӧлы.

Мӧд пятилетка заводитчигӧн на буржуазнӧй экономистъяс печатьын ёна паськӧдлiсны сӧрнияс сӧветскӧй шайтлӧн мнимӧй крах йылысь, сы йылысь, мый Сӧветскӧй Союз быттьӧкӧ неплатежеспособнӧй да с. в. Но олӧмыс подтвердитiс мӧдарӧ. Обесценитчис не сӧветскӧй шайт, а буржуазнӧй валютаяс. Экономическӧй потрясениеяс воясӧ, кодъяс шымыртiсны став капиталистическӧй мирсӧ, СССР коли дзик ӧти странаӧн, кодi обладайтiс чорыд валютаӧн. „Сӧветскӧй валюталӧн устойчивостьыс обеспечивайтсьӧ медводз государство киясын уна товарнӧй массаясӧн, кодъяс лэдзсьӧны товарооборотӧ устойчивӧй донъясӧн" (И. Сталин).

Мӧд пятилеткалысь основнӧй политическӧй да хозяйственнӧй могъяс успешнӧя олӧмӧ пӧртӧм, стахановскӧй движение развивайтӧм да хозяйственнӧй расчет ёнмӧдӧм кузя

гырысь организационно-финансовӧй мероприятиеяс обеспечитiсны социалистическӧй накоплениеяслысь зэв ыджыд содӧм, нӧшта ёнджыка ёнмӧдiсны миянлысь шайт да сӧветскӧй финансъяслысь став системасӧ.

Та дiнӧ иллюстрацияӧн вермасны лоны татшӧм фактъяс.

СССР-са государственнӧй бюджетлӧн общӧй объём (союзнӧй, республиканскӧй да местнӧй бюджетъяс) мӧд пятилетка воясӧ составитiс 362,1 миллиард шайт доходъяс кузя да 348,8 миллиард шайт рӧскодъяс кузя. Доходъяс вевтыртiсны рӧскодъяс 13,3 миллиард шайт вылӧ.

Ёна унджык доходъясӧ государственнӧй бюджет получитiс социалистическӧй овмӧс накоплениеясысь.

СССР-са государственнӧй бюджет мӧд пятилеткаын народнӧй овмӧс финансируйтӧм вылӧ сетiс 183,7 миллиард шайт. Первӧй пятилеткакӧд ӧткодялӧм серти народнӧй овмӧс вылӧ рӧскодъяс содiсны 3,4 пӧв. Кызвыннас средствояс веськӧдсьылiсны капитальнӧй строительство вылӧ; сiйӧ цельяс вылас бюджетысь вӧлi сетӧма 88,8 миллиард шайт. Народнӧй овмӧсӧ капиталовложениеяслӧн общӧй объём жӧ мӧд пятилеткаын составитiс (соответствующӧй воясся донъясӧн) 137,5 миллиард шайт. Татшӧм ногӧн, мӧд пятилеткаын государственнӧй бюджет обеспечитiс став затратаяслысь 64,6 прӧчент страналысь основнӧй фондъяс содтӧм вылӧ.

Торйӧн ёна содiсны мӧд пятилеткаын государственнӧй бюджетлӧн рӧскодъяс социально-культурнӧй мероприятиеяс вылӧ. Найӧ составитiсны 73,2 миллиард шайт, мый 5,7 пӧв вевтыртӧ затратаяс бюджетысь первӧй пятилеткаын. Сiйӧс жӧ арталӧмӧн, мый рӧскодуйтӧма соцстрах да мукӧд источникъяс бюджет щӧтвесьтӧ, культура вылӧ затратаяс составитiсны 1933—1937 воясӧ 110 миллиард шайтысь унджык. На пӧвсысь просвещение вылӧ вӧлi рӧскодуйтӧма 65,9 миллиард шайт, здравоохранение вылӧ—28,9 миллиард шайт, социальнӧй обеспечение вылӧ—16,1 миллиард шайт. Тайӧ зэв гырысь средствоясыс обеспечитiсны народнӧй образование да здравоохранение развитиелысь вывтi гырысь темпъяс, лэдзисны кыпӧдны материальнӧй обеспечение учительяслысь, медицинскӧй да мукӧд работникъяслысь, тӧдчымӧн ёнмӧдiны мамъяс да челядь вӧсна тӧждысьӧм.

Торъя союзнӧй республикаяс кузя бюджетнӧй средствояс распределитӧм мӧд пятилеткаын, кыдзи и водзтi, подулавсис ленинско-сталинскӧй национальнӧй политика принципъяс вылын да отсалiс ӧдйӧ бырӧдны национальнӧй республикаяслысь да областьяслысь хозяйственнӧй да культурнӧй бӧрӧкольӧм. Сэк кор СССР-лӧн государственнӧй бюджет дзоньнас содiс 1937 воын 1933 вокӧд ӧткодялӧм серти 164,1 прӧчент вылӧ, Казахскӧй ССР-лӧн бюджетыс содiс 405,1 прӧчент вылӧ, Киргизскӧй ССР-лӧн—367,7 прӧчент вылӧ, Туркменскӧй ССР-лӧн—187,8 прӧчент вылӧ да с. в.

Ленин—Сталин партия да сӧветскӧй правительство нуӧдӧны правильнӧй финансовӧй политика — политика, кодi ӧтвечайтӧ сӧветскӧй народлӧн кровнӧй интересъяслы. Тайӧ политикасӧ нуӧдӧмӧн ми шедӧдiм Сӧветскӧй Союзлысь финансовӧй вынйӧр гигантскӧя ёнмӧдӧм. СССР-лӧн эмӧсь гырысь пытшкӧсса ресурсъяс, кодъяс тырвыйӧ тырмӧны сы вылӧ, медым финансируйтны коймӧд сталинскӧй пятилеткаын народнохозяйственнӧй, социально-культурнӧй да оборуннӧй строительстволысь нӧшта ёнджыка грандиознӧй программа.

Коймӧд пятилеткалӧн величественнӧй программаыс тӧдса тiянлы ВКП(б) XVIII съезд вылын Сталин ёрт да Молотов ёрт докладъяслысь да съезд шуӧмъяслысь. СССР-лысь народнӧй овмӧс развивайтӧм кузя коймӧд пятилетней планлӧн масштабъяслӧн да качественнӧй особенностьясыс определяйтсьӧны сiйӧ всемирно-историческӧй фактӧн, мый миян страна пырис **„развитиелӧн выль полосаӧ, классъястӧм социалистическӧй общество стрӧитӧм завершитан да социализмсянь коммунизмӧ вочасӧн вуджан полосаӧ"** (ВКП(б) XVIII съезд вылын В. М. Молотов ёрт доклад кузя резолюцияысь).

Суӧдны да панiны ёнджыка развитӧй капиталистическӧй странаясӧс сiдз жӧ и экономическӧй отношениеын—татшӧм могыс, кодӧс сувтӧдӧма Сталин ёртӧн миян страна водзӧ народъяс водзын. „Сӧмын сiйӧ случайын,—висьталiс ВКП(б) XVIII съезд вылын Сталин ёрт,—панъям кӧ экономически главнӧй капиталистическӧй странаясӧс, ми вермам артавны, мый миян страна лоас дзикӧдз тырӧма потребление предметъясӧн, миян лоӧ продуктаяслӧн изобилие, и ми получитам позянлун вуджны коммунизм первӧй фазасянь сiйӧ мӧд фазаӧ".

Коймӧд пятилетней план олӧмӧ пӧртӧм кутас означайтны гигантскӧй шаг водзӧ Сталин ёртӧн сувтӧдӧм историческӧй мог олӧмӧ пӧртан делӧын. И тайӧ тырвыйӧ гӧгӧрвоана: кой-

(Водзӧ видзӧд 3 листбокысь).

А. Г. Зверев ёрт докладлӧн продолжение

мӧд пятилетней план петкӧдлӧ аснас социалистической промышленностьлӧн да народнӧй овмӧс став мукӧд отрасльяслӧн водзӧ вынйӧра кыптӧмлысь, народлӧн культура да материальнӧй благосостояние водзӧ бурнӧя содӧмлысь, Советской Союзлысь обороноспособность став мераясӧн ёнмӧдӧмлысь грандиознӧй программа.

Коймӧд пятилетней план олӧмӧ пӧртан делӧ вылӧ колӧ мобилизуйтны вывті и вывті внушительнӧй средствояс. Тайӧ требуйтӧ советскӧй шайт водзӧ ёнмӧдӧм да миян предприятиеясын хозрасчет ёнмӧдӧм подув вылын социалистическӧй овмӧслысь накоплениеяс максимальнӧя содтӧм, требуйтӧ странаса став финансовӧй да кредитно-денежнӧй механизмлысь уджсӧ тӧдчымӧн бурмӧдӧм.

ВКП(б) XVIII съезд определитіс коймӧд сталинскӧй пятилетка чӧжӧн народнӧй доходлысь содӧм 1,8 пӧв да лӧсьӧдіс такӧд йитӧдын „тырвыйӧ позянлун обеспечитны населениелӧн да государстволӧн содысь доходъясӧн кыдзи народнӧй потреблениелысь нуждаяс, сідзи и государственнӧй нуждаяс народнӧй овмӧс развивайтӧмын, обороноспособность ёнмӧдӧмын да колана государственнӧй резервъяс лӧсьӧдӧмын". Делӧыс сы сайын, медым тырвыйӧ мерайын используйтны тайӧ позянлунсӧ, вайӧдны движениеӧ миянлысь став зэв озыр ресурсъяс, котыртны странаса финансовӧй да кредитнӧй аппаратлысь четкӧй удж.

II. Капиталистическӧй странаясса бюджетъяс.

Ӧні, кор ми тіянкӧд обсуждайтам коймӧд сталинскӧй пятилетка мӧд волысь бюджет да удовлетворениеӧн пасъям советскӧй финансъяслысь водзӧ ёнмӧм, интереснӧ сувтлыны капиталистическӧй странаясын положение вылӧ.

Фашистскӧй государствояслысь став народнӧй овмӧссӧ перестроитӧма военнӧй лад вылӧ. Сэтшӧм жӧ характер примитивнӧй и тайӧ государствояслӧн финансъяс. Агрессор-странаяслӧн бюджетъясыс пӧрисны збыль вылас военнӧй бюджетъясӧ, сы вӧсна мый найӧ рӧскодъяслӧн ыджыдджык юкӧныс имеитӧ аслас назначениеӧн нуӧдан войнаяс да выльясӧс дасьтӧм финансируйтӧм.

Капиталистическӧй странаясса да медводз агрессор-странаясса современнӧй бюджетъяслӧн характернӧй чертаыс эм военнӧй рӧскодъяслӧн содӧм. Сійӧ кыпӧдӧ налогъяслысь ёна содӧм, кодъяс сьӧкыда водӧны уджалысь йӧз пельпомъяс вылӧ, а сідзжӧ хроническӧй дефицитность, кодіёся тыдовтчӧ бара жӧ агрессор странаяслӧн.

Кольӧм во нин Германиялӧн чрезвычайнӧй затратаясыс воисны 1915—1916 вояс военнӧй рӧскодъяс уровеньӧдз, кор первой империалистическӧй война вӧлі тырвыйӧ разгарын, а тайӧ воын найӧ тайӧ уровеньсӧ вевтыртасны.

Налоговӧй обложение ыджда серти, коді став аслас сьӧктанас водӧ уджалысь йӧз паськыд массаяс вылӧ, Германия унапӧв „панйис" мукӧд капиталистическӧй странаясӧс.

Военнӧй рӧскодъяс отношениеын Италияса фашистскӧй правительство зільӧны не кольччыны „Берлин—Рим ось" кузя асланыс партнёрысь, мый кыпӧдӧ бюджетнӧй дефицитлысь ыджыд содӧм. Та дырйи итальянскӧй бюджетлӧн дефицит вевтыртіс 16,2 миллиард лира.

Бюджет военизируйтӧмлысь татшӧм жӧ серпас ми аддзам Японияын.

Вооружениеяс содтӧм, фашистскӧй агрессоръяс блоклӧн явӧ и гусьӧн „ыджыд война" кежлӧ лӧсьӧдчӧм кыскис лихорадочнӧй военнӧй соперничество процессӧ и буржуазно-демократическӧй странаясӧс, медводз Англияӧс, Францияӧс, США-ӧс.

Тайӧ гырысь капиталистическӧй государствояслӧн военнӧй лӧсьӧдчӧмъясыс пыр ёнджыка паськалӧны. Та йылысь висьталӧны тайӧ странаясын военнӧй рӧскодъяслӧн содан лыдпасъяс.

США тӧдчымӧн содтісны ассьыныс военнӧй рӧскодъяссӧ. Нӧшта ӧдйӧджык содӧны военнӧй рӧскодъяс Францияын да Англияын.

Капиталистическӧй государствоясса бюджетъяслӧн хроническӧй дефицит вайӧдіс став капиталистическӧй странаясын государственнӧй долглӧн вӧвлытӧм ӧдйӧ содӧмӧ. Сідз, Германиялӧн государственнӧй долг 1938—1939 бюджетнӧй воын содіс 10 миллиард марка вылӧ, Италиялӧн—12 миллиард лира вылӧ, Япониялӧн—6,5 миллиард иена вылӧ да с. в.

Внешне-политическӧй обстановкалӧн напряженность вайӧдіс Европаысь Америкаӧ капиталъяслысь массӧвӧя вуджӧм да весиг сэтшӧм, коркӧ устойчивӧй, валютаяслысь, кыдзи английскӧй фунт стерлингов, курс уськӧдӧм. Фунт бӧрся гӧгыльтчисны и мукӧд сыкӧд сідзи либӧ мӧд ногӧн йитчӧм валютаяс: французскӧй франк, голландскӧй гульден да с. в.

Став тайӧ фактъясыс наглядйӧя характеризуйтӧны капиталистическӧй странаяслысь бюджетъяс кыдзи войналысь да народнӧй массалӧн гӧльмӧмлысь бюджетъяс.

И сӧмын социалистическӧй государствоын бюджет служитӧ страналысь производительнӧй вынъяс дугдывтӧг развивайтан да народнӧй благосостояние кыпӧдан делӧлы. Советскӧй государственнӧй бюджет ёнлун да устойчивость вылӧ, советскӧй валюта ёнлун да устойчивость вылӧ вермас завидуйтны любӧй капиталистическӧй государство!

III. СССР-лысь 1937 вося государственнӧй бюджет олӧмӧ пӧртӧмлӧн итогъяс.

Верховнӧй Советса депутатъяс получитісны письменнӧй отчет объяснительнӧй запискаӧн 1937 вося бюджет олӧмӧ пӧртӧм йылысь. Та вӧсна меным кольӧ сӧмын дженьыдика сувтлыны медся главнӧй торъяс вылас.

СССР-лысь 1937 вося государственнӧй бюджет тыртӧма доходъяс кузя 96,6 миллиард шайт суммаын, а рӧскодъяс кузя—93,9 миллиард шайт суммаын. Доходъяслӧн рӧскодъяс вылын превышениеыс составитіс 2,7 миллиард шайт. 1936 вокӧд ӧткодялӧм серти бюджетӧ доходнӧй поступлениеяс содісны 12,8 миллиард шайт вылӧ либӧ 15,3 прӧчент вылӧ.

СССР-са Верховнӧй Советлӧн кольӧм сессия вылын висьтавсьыліс нин, мый, доходъяслӧн рӧскодъяс вылын превышение вылӧ видзӧдтӧг, 1937 вося бюджет тыртӧма ичӧтджык суммаын сы дорысь, кодӧс вӧлі вынсьӧдӧма СССР Союзса VII-ӧд созыва ЦИК коймӧд сессияӧн. Доходъяс кузя тайӧ торъялӧмыс петкӧдчис 1,8 прӧчентын, а рӧскодъяс кузя—3,3 прӧчентын.

1938 воын ми имеитім бюджетлысь водзӧ содӧм 1937 вокӧд ӧткодялӧм серти.

Предварительнӧй даннӧйяс серти СССР-лысь 1938 вося государственнӧй бюджет вӧлі тыртӧма доходъяс кузя 127,6 миллиард шайт вылӧ да рӧскодъяс кузя—124 миллиард шайт вылӧ, доходъяслӧн рӧскодъяс вылын 3,6 миллиард шайт вылӧ вевтыртӧмӧн.

1937 вокӧд ӧткодялӧм серти бюджетлӧн доходъясыс да рӧскодъясыс содісны 32,1 прӧчент вылӧ.

Став тайӧ вылӧ видзӧдтӧг, 1938 вося бюджетлӧн доходнӧй юкӧныс ӧткымын источникъяс кузя коли олӧмӧ пӧрттӧмӧн. Основнӧй помкаяснас вӧлі ӧткымын промышленнӧй наркоматӧн продукциялысь асдон чинтӧм кузя производственнӧй программаяс да заданиеяс олӧмӧ пӧрттӧм, а сідз жӧ бюджетӧ доходъяслысь воӧм котыртӧм да обеспечитӧм кузя финорганъяслӧн ӧнӧдз на тырмытӧм удж.

IV. 1939 во вылӧ бюджет кузя доходъяс.

1939 во вылӧ СССР-лысь государственнӧй бюджет стрӧитӧма народнохозяйственнӧй планкӧд тырвыйӧ лӧсялӧмын.

1939 во вылӧ СССР-са государственнӧй бюджет доходъяслысь общӧй объёмсӧ индӧма 155.607 миллион шайт суммаын. 1938 вокӧд ӧткодялӧм серти доходъяс содӧны 28.036 миллион шайт вылӧ, либӧ 22 прӧчент вылӧ.

СССР-лӧн государственнӧй бюджет, кыдзи тӧдса, включайтӧ ас пытшкас союзнӧй бюджет, союзнӧй да автономнӧй республикаяслысь бюджетъяс да местнӧй бюджетъяс.

Союзнӧй бюджет кузя доходъяс 1939 во вылӧ арталӧма 116.963 миллион шайт мында 93.058 миллион шайт пыдди 1938 воын.

Республиканскӧй да местнӧй бюджетъяс кузя доходъяслӧн объём намечайтсьӧ 38.644 миллион шайт мында 35.188 миллион шайт пыдди 1938 воын.

1939 во вылӧ СССР-са государственнӧй бюджет доходъяслӧн состав характеризируйтсьӧ татшӧм даннӧйясӧн (миллион шайтъясӧн):

	1938 вося доходъяс, предварительнӧй итогъяс серти	1939 вося план	содӧм	
			млн. шайтъясӧн	Прӧчентъясӧн
Став доходъяс	127571	155607	28036	22,0
СЫ ЛЫДЫН:				
Оборотысь налог	80411	92438	12027	15,0
Прибыльясысь отчислениеяс	10598	17673	7075	66,7
Государственнӧй социальнӧй страхованиелӧн средствояс .	7167	7190	23	0,3
Машинно-тракторнӧй станцияяслӧн доходъяс	1391	2345	954	68,6
Государственнӧй заёмъяс .	7593	9953	2360	31,1
Населениеысь налогъяс да сборъяс	5047	6451	1404	27,8

Оборотысь налог да прибыльясысь отчислениеяс.

Бюджет доходъяслӧн основнӧй источник эм оборотысь налог. Оборотысь налог 1939 воын поступитӧм урчитӧма 92.438 миллион шайт. Оборотысь налоглӧн содӧм 12.027 миллион шайт вылӧ, либӧ 15 прӧчент вылӧ, 1938 во серти объясняйтсьӧ промышленнӧй продукция да тӧваръяс реализуйтӧм 1939 воын тӧдчымӧн содӧмӧн.

Ме должен рад пырысь пасйыны, мый государственнӧй доходъяс кузя, стӧчджыка—оборотысь налог кузя уджын бӧрья тӧлысьясӧ лоис определеннӧй сдвиг бурлань. Кольӧм вося нёльӧд кварталын, тавося первой да мӧд кварталъясын оборотысь налоглӧн план выполняйтсьӧ успешнӧ. Бюджетӧ платежъяс успешнӧя воӧмын подувнас куйлӧ миян народнӧй овмӧслӧн, медводз текстильнӧй промышленностьлӧн да пищевӧй индустрия уна отрасльяслӧн стремительнӧй подъём. Бӧрья кадын миян промышленность уна отрасльяс уджын положительнӧй моментӧн являйтчӧ лэдзан изделиеяслысь ассортимент тӧдчымӧн бурмӧдӧм.

Оборотысь налог кузя план выполнитӧм мунӧ бура кызвын республикаяс, крайяс да областьяс кузя, медводз УССР-ын, БССР-ын, Воронежскӧй областьын. Вайӧдӧм фактъяс висьталӧны госдоходъяс кузя удж определеннӧя бурмӧм йылысь. Кӧть и жаль, но тайӧ инмӧ нӧшта не став финорганъяслы. Кольччысьяслы колӧ пыр жӧ подтянитчыны да сувтны передовикъяс радӧ.

Бюджетлӧн тӧдчана доходнӧй источник эм государственнӧй предприятиеяса прибыльясысь отчислениеяс. Тайӧ отчислениеяссӧ 1939 во вылӧ урчитӧма 17.673 миллион шайт 10.598 миллион шайт пыдди 1938 воын.

Промышленностьлӧн да народнӧй овмӧс мукӧд отрасльяслӧн прибыльясысь бюджетлӧн доходъяс содӧны оборотысь налог серти ёнджыка гырысь ӧдъясӧн: оборотысь налог кольӧм во серти содӧ 15 прӧчент вылӧ, а прибыльясысь отчислениеяс—66,7 прӧчент вылӧ.

Прибыльясысь отчислениеяслысь ыдждасӧ урчитігӧн ми петлім сыысь, мый государственнӧй предприятиеяслӧн прибыльяс содӧны 15,7 миллиард шайтсянь 1938 воын 26,3 миллиард шайтӧдз 1939 воын, либӧ 67,5 прӧчент вылӧ. Социалистическӧй предприятиеяс рентабельностьлӧн татшӧм тӧдчана содӧмыс подулавсьӧ производстволысь объёмсӧ водзӧ паськӧдӧмӧн, продукциялысь асдон чинтӧм вылын, а сідз жӧ промышленность торъя отрасльяслӧн продукция вылӧ отпускнӧй донъяс упорядочитӧм вылын.

Но колӧ тӧдчӧдны, мый миян хозяйственнӧй организацияяс ылӧдз на оз используйтны накоплениеяс быдмӧмлысь став сійӧ зэв гырысь резервъяссӧ, кодъяс эмӧсь предприятиеясын.

Партия XVIII съезд вылын аслас докладын Молотов ёрт індіс сы вылӧ, мый ӧнӧдз миян уна на бесхозяйственностьыс, уна на перерасходъяс, безобразнӧ ыджыдӧсь сырьё воштӧмъяс да оборудованиелӧн простойяс, мый уна случайяс-

(Водзӧ видзӧд 4 лист бокысь).

А. Г. Зверев ёрт докладлӧн продолжение

ын абу збыль тыш промышленнӧй продукциялысь асдон чинтӧм вӧсна, строительстволысь суалалан дон чинтӧм вӧсна.

1939 вося нёль тӧлысьӧн 1938 вося тайӧ жӧ кадколастын серти социалистическӧй промышленностьлӧн продукция содіс 15,3 прӧчент вылӧ. Успехъяс вӧлiны эськӧ нӧшта гырысьӧсь, вӧлі кӧ эськӧ бырӧдӧма зэв гырысь воштӧмъяс, кодъясӧс ӧнӧдз абу бырӧдӧма народнӧй овмӧс уна отрасльясын. Босьтам, пример вылӧ, Наркомлеслысь бумажнӧй промышленность. Воштӧмъяс вӧны тані зэв гырысь размеръясӧдз. Сӧмын ӧти мыськалӧмъяс вӧсна союзнӧй подчинениеа целлюлозно-бумажнӧй промышленность кузя 1938 воын вӧлі воштӧма 60—65 сюрс тонна волокно. Кондопожскӧй комбинатын сӧмын 1939 вося куим тӧлысь чӧжӧн воштӧма мыськалігӧн сымында волокно, мый сэсь позьӧ вӧлі вӧчны 37 вагон газетнӧй бумага.

Мый вӧсна лоӧны миян бумажнӧй промышленностьын зэв гырысь воштӧмъяс? Медсясӧ сы вӧсна, мый бумажнӧй фабрикаясын лӧсьӧдӧм отстойникъяс, ловушкаяс да волокно кыйӧм кузя мукӧд аппаратъяс тырвыйӧ оз используйтсьыны, а уна предприятиеясын вообще бездействуйтӧны.

Уна бесхозяйственностьыс да воштӧмъясыс бракломысь и промышленность мукӧд отрасльясын.

Сідз, сьӧкыд машиностроение заводъясын 1938 воын бракысь воштӧмъяс составитісны 143 миллион шайт, либӧ продукция асдон дінӧ 5,3 прӧчент. Торъя заводъяс кузя браклӧн размер нӧшта ыджыдджык. Златоустовскӧй инструментальнӧй заводын сійӧ составитіс 16 прӧчент, Ново-Краматорскӧй заводын—8,8 прӧчент.

Вывті гырысьӧсь сідз жӧ отходъяс: Наркомтяжмаш предприятиеясын отходъяслӧн дон—основнӧй материалъяслӧн донъяс серти—составитіс 1938 воын 145,6 миллион шайт, либӧ став рӧскодуйтӧм сырьё дон дінӧ 22,5 прӧчент.

Кутшӧм ыджыд ущерб вайӧ государстволы ӧткымын хозяйственникъяслӧн экономика дінӧ, финансъяс дінӧ, продукция асдон вопросъяс дінӧ пренебрежение, позьӧ аддзыны электростанцияяс да электропромышленность кузя Наркомат пример вылын. Тайӧ Наркоматса предприятиеясын бесхозяйственность, сверхплановӧй рӧскодъяс вайӧдісны кольӧм во зэв гырысь воштӧмъясӧ.

Тайӧ фактъяссис висьталӧны гырысь резервъяс йылысь, кодъяс эмӧсь овмӧсын. Могыс сыын, медым став тайӧ резервъясӧ выявитны да используйтны помӧдз. „Ми долженӧсь шедӧдны сійӧс, медым став миян работникъяс, ичӧтъяссянь гырысьясӧдз, пыр помнитісны государство да народ водзын асланыс кывкутӧм йылысь, пыр помнитісны асланыс обязанность йылысь видзны народнӧй добро да вӧдитчыны сыкӧд хозяйскӧя, соблюдайтны экономия рӧскодъясын да делӧ вылын видзны народнӧй копеечка!

Таысь не этшаджык ми долженӧсь видзны ломтас, экономитны сырьё рӧскодуйтӧм, видзны оборудование, дӧзьӧритны машинаяс бӧрся, не шыблавны вӧр да стройматериалъяс" (В. Молотов).

Колӧ помнитны, мый сӧмын ӧти промышленнӧй продукциялысь асдон чинтӧм должен сетны миян страналы вит во чӧжӧн пӧшти 50 миллиард шайт экономия. Татысь вывод: настойчивӧя ӧнмӧдны хозрасчет да финансовӧй дисциплина народнӧй овмӧслӧн став отрасльясын, нуӧдны решительнӧй тыш бесхозяйственностькӧд да народнӧй средствояс таргайтӧмкӧд.

Населениеысь налогъяс да сборъяс.

Тӧдса, мый сӧветскӧй бюджет доходъяслӧн ёна ыджыдджык юкӧныс составляйтсьӧ социалистическӧй овмӧслӧн платежъясысь. Населениеысь налогъяслӧн удельнӧй вес тӧдчытӧм. 1939 во вылӧ населениесянь налоговӧй поступлениеяслысь общӧй суммасӧ арталӧма 6,5 миллиард шайт, мый составляйтӧ став бюджетнӧй доходъяслысь ставсӧ сӧмын 4,2 прӧчент.

Но вӧлі эськӧ неправильнӧ чинтыны тайӧ подув вылас финансовӧй органъяс налоговӧй уджлысь тӧдчанлунсӧ да вештыны сійӧс второстепеннӧй места вылӧ. Мӧдарӧ, тайӧ делӧысь, коді имеитӧ ыджыд политическӧй тӧдчанлун, колӧ торйӧдны медся серьёзнӧй внимание кыдзи карын, сідзи и торйӧн нин сиктын.

1938 во шӧрын СССР-са Совнарком вежис сиктын налоговӧй да страховӧй платежъяс чукӧртан пӧрадок. Лӧсьӧдӧма налоговӧй агентъяслысь институт, кодъяслы поручитӧма чукӧртны налогъяс да страховӧй платежъяс.

Налоговӧй уджлӧн тайӧ зэв ыджыд реформаыс вӧлі кыптӧма сійӧн, мый сиктса населениелысь денежнӧй платежъяс райфинотделъяслӧн приходо-расходнӧй да разъезднӧй кассаяс пыр, сиктса сберегательнӧй кассаяс да участковӧй инспекторъяс пыр примитӧм эз тырвыйӧ обеспечивайт государстволысь интересъяс да вӧчліс гырысь неудобствояс населениелы налог мынтӧмын. Сыкӧд тшӧтш татшӧм пӧрадокыс лэдзліс ӧткаолысьяслы накажиттӧг вешйыны налогъяс да сборъяс мынтӧмысь.

Налоговӧй агентъяс уджлӧн пӧшти во чӧжся опыт тырвыйӧ оправдайтіс тайӧ институтсӧ лӧсьӧдӧм. Сиктын налоговӧй удж перестроитӧм матыстіс финансовӧй аппарат население дінӧ, бурмӧдіс платежъяслысь воӧм. Тырмымӧн висьтавны, мый 1938 воын налоговӧй платежъяс кузя план тыртісны 16 республика да область, а I кварталлысь план—20 республика да область. Сӧмын ӧти УССР-ын квартальнӧй задание тыртісны содтӧдӧн 240 район. Водзынмунысьяс лыдын позьӧ висьтавны Николаевскӧй область, Крымскӧй АССР, Хабаровскӧй да Краснодарскӧй крайяс. Налоговӧй инспекторъяс да агентъяс пӧвсын выявитчисны не этша йӧз, кодъяс овладейтісны делӧӧн, способнӧйӧсь большевистскӧя нуӧдны сиктын сӧветскӧй налоговӧй политика.

Но налоговӧй уджлӧн бурмӧм нӧшта ылӧдз на тырмытӧм, торйӧн нин сиктын. Сиктын налогъяс да сборъяс поступитан план 1938 воын лоис тырттӧм. Медся ёна бӧрӧ кольччисны Тамбовскӧй, Могилевскӧй да Куйбышевскӧй областьяс.

„Ӧткаолысь овмӧсъяс отношениеын налогъяс да мукӧд обязательствояс йылысь" СССР-са СНК-лӧн да ВКП(б) ЦК-лӧн 1938 во апрель 19 лунся шуӧмын индысьыліс, мый местаяс вылын вӧлі лэдзӧма положение, код дырйи ӧткаолысьяс збылысьсӧ вешйылісны государство водзын ассьыныс финансовӧй обязательствояс олӧмӧ пӧртӧмысь, лолісны преимущественнӧй положениеын колхозникъяс серти.

Колӧ, кӧть и жаль, шуны, мый ӧнӧдз на нӧшта абу бырӧдӧма единоличникъяслы финансовӧй органъяссянь попустительство случайяс. Казахскӧй ССР-ын, Союзса Наркомфинӧн прӧверитӧм кык районын—Туркестанскӧйын да Джамбулскӧйын—тыдовтчис, мый эз вӧвны обложитӧмаӧсь налогъясӧн да сборъясӧн 467 ӧткаолысь овмӧс.

Кооперируйттӧм кустарьяслӧн да ремесленникъяслӧн доходъяс сідзжӧ тшӧкыда оз тырвыйӧ артавсьыны да оз тырвыйӧ облагайтсьыны. Узбекскӧй ССР-ын, например, Союзса Наркомфинӧн прӧверитӧм 7 районысь эрдӧдӧма мый, кооперируйттӧм кустарьясӧс абу тырвыйӧ обложитӧма 1.300 сюрс шайт вылӧ дорысь унджык, Азербайджанскӧй ССР-ын 11 прӧверитӧм районын кооперируйттӧм кустарьясӧс абу тырвыйӧ обложитӧма 900 сюрс шайт вылӧ.

Татшӧм антигосударственнӧй практикаыс терпитны позьтӧм. Финансовӧй системаса работникъяс тырвыйӧ отвечайтӧны овмӧсъяс тырвыйӧ учитывайтӧмысь, доходъяс правильнӧй да стӧча определитӧмысь да начислитӧм платежъяс аскадӧ перйӧмысь. Ми долженӧсь требуйтны финорганъясса став веськӧдлысьяссянь да работникъяссянь налы поручитӧм важнӧй государственнӧй делӧысь большевистскӧй кывкутӧм. Такӧд тшӧтш вывті колана, медым Союзса Совнарком, союзнӧй да автономнӧй республикаясса Совнаркомъяс, областнӧй да районнӧй исполкомъяс торйӧдісны ыджыдджык внимание финансовӧй вопросъяслы.

Государственнӧй заёмъяс, сберегательнӧй кассаясӧ вкладъяс да государственнӧй страхование.

Государственнӧй заёмъяс эмӧсь не ичӧт важностя источник СССР-са государственнӧй бюджет доходъяслӧн. Миянлысь заёмъяс успешнӧя разӧдӧмын петкӧдчӧ сӧветскӧй странаса уджалысь йӧзлӧн пӧсь патриотизм, коммунизм делӧлы налӧн беззаветнӧй преданность, сӧветскӧй правительстволы да коммунистическӧй партиялы налӧн помтӧм доверие. Сӧветскӧй государственнӧй заёмъяслӧн, кыдзи и сберегательнӧй делӧлӧн, развитие подулас куйлӧ социалистическӧй овмӧслӧн вынйӧра кыптӧм да сыкӧд орӧдны позьтӧма йитчӧм народнӧй благосостояниелӧн дугдывтӧг кыптӧм.

СССР-са Верховнӧй Сӧветлӧн водзза сессия вылын пасйыссис коймӧд пятилетка заёмлӧн (первӧй вося выпуск) яръюгыд успех. Тайӧ заём вылас гижсьӧм составитіс 5.887,4 миллион шайт, лэдзӧм сумма 887,4 миллион шайт вылӧ вевтыртӧмӧн. Торйӧн колӧ пасйыны подпискалысь ёна кыптӧм сиктын. Некымын во чӧж сиктын государственнӧй заёмъяс вылӧ подписка составляйтліс 600—700 миллион шайт во, а Коймӧд Пятилетка заём кузя сійӧ воис 900 миллион шайтӧдз. Таын петкӧдчис колхознӧй стройлӧн ёнмӧм да колхозникъяс зажиточностьлӧн содӧм. Сиктын заём реализуйтӧмын ми вермам шедӧдны нӧшта гырысьджык результатъяс,—сулалӧ сӧмын кыдзи колӧ босьтчыны массово-разъяснительнӧй удж нуӧдӧмӧ.

1939 во вылӧ государственнӧй бюджетын предусмотритӧма 5 миллиард 850 миллион шайт доход массӧвӧй государственнӧй заёмъясысь, кодъяс реализуйтсьӧны население пӧвсын. Тайӧ суммаыс 730 миллион шайт вылӧ унджык, кольӧм воын поступитӧм дорысь. Сылӧн реальностыс подулалӧма став народнӧй овмӧс водзӧ развивайтчӧм вылын да уджалысь йӧзлӧн доходъяс да удждонъяс кыптӧм вылын.

Дугдывтӧг, воысь-во, содӧны сідзжӧ уджалысь йӧзлӧн сберегательнӧй кассаясын сбережениеяс.

Партиялӧн XVIII-ӧд съезд вылын докладын мӧд пятилеткалы итогъяс вӧчӧмӧн, Молотов ёрт шуис: „Население благосостояние кыптӧмлӧн показательясысь ӧтиӧн вермас служитны сэтшӧм факт, кыдзи сберкассаясын вкладъяслӧн содӧм 1 миллиардсянь 4,5 миллиард шайтӧдз". 1938 воын вкладъяслӧн остаток содіс нӧшта 1.547 миллион шайт вылӧ да 1939 вося январь 1 лун кежлӧ воис 6 саяс миллиард шайтӧдз. 1939 воын вкладъяслӧн остаток водзӧ дугдывтӧг содӧ да ӧнія кадын составляйтӧ нин 6,5 миллиард шайт.

Социалистическӧй строй дырйи культурнӧй да зажиточнӧй олӧмӧ туй восьтӧма став уджалысь йӧзлы. Сберегательнӧй кассаясын вкладчикъяслӧн являйтчӧны 16 миллион морт. 1938 во чӧжӧн налӧн лыдыс содіс 1,5 миллион вылӧ, а 1939 вося кольӧм 4 тӧлысь чӧжӧн нӧшта 400 сюрс морт вылӧ. Дугдывтӧг содӧ и вкладлӧн шӧркодь размерыс. Мӧд пятилетка заводитчиг кежлӧ сійӧ составляйтліс 40 шайт, 1939 вося январь 1 лун кежлӧ—388 шайт, а ӧні вевтыртӧ 400 шайт. Гырысь каръясын вкладлӧн шӧркодь размерыс нӧшта вылын. Москваын быд вкладчик видзӧ сберегательнӧй кассаын шӧркодя 834 шайт, Ленинградын—591 шайт, Киевын—640 шайт.

Колӧ век жӧ пасйыны, мый сберегательнӧй кассаяс ылӧдз оз тырвыйӧ используйтны сійӧ зэв гырысь позянлунъяссӧ, кодъяс эмӧсь миян странаын вкладъяс кыскӧм вылӧ. Объясняйтсьӧ тайӧ медсясӧ сберегательнӧй система уджын нӧшта бырӧдтӧм на тырмытӧмторъясӧн.

1938 воын вӧлі быдлаын паськӧдӧма сберегательнӧй кассаяслысь сеть: восьтӧма 7 сюрс гӧгӧр выль касса. 1939 вося январь 1 лун кежлӧ странаын лыддыссис 26.362 сберегательнӧй касса. 1939 воын индыссьӧ содтӧд восьтны 10,000 касса, медсясӧ сиктса местаясын, почтовӧй агентствояс бердын. Сеть паськӧдӧм тӧдчымӧн ёнмӧдӧ сберегательнӧй системалысь организационнӧй позицияяссӧ, торйӧн сиктын, да лӧсьӧдӧ предпосылкаяс тайӧ воын вкладъяс ёнджыка интенсивнӧя кыскӧм вылӧ.

(Водзӧ видзӧд локтан номерысь).

Врио. отв. редактора Г. И. ТОРЛОПОВ.

Адрес редакции: г. Сыктывкар, Дом печати, 1-й этаж, комната № 17, редакция газеты „Коми комсомолец". Телефон: 5—01.
Подписная плата: на 1 год—18 руб., на 6 мес.—9 руб., на 3 мес.—4 руб. 50 коп., на 1 мес.—1 руб. 50 коп.

Уполн. Главлита № 1444. Типография Наркомместпрома Коми АССР.